

Огієнко Н.С.

студентка 3 курсу факультету Консалтингу і міжнародного бізнесу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

(науковий керівник – к.соц.н., доц. Жеребятнікова І.В.)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вивчаючи ситуацію в Україні в рамках теорії політичного конфлікту, можна зазначити, що спроби пояснення політичних конфліктів у рамках традиційних раціональних моделей та схем зіштовхуються із серйозними труднощами. В історії незалежної України, наша держава була й залишається конфліктогенним середовищем, що гальмує її подальший розвиток. Сучасний політичний стан України досить хиткий, що призводить до великої кількості конфліктів. Саме тому існує необхідність слідкувати та досліджувати питання політичних конфліктів на території нашої держави, задля подальшого забезпечення стабільності та виходу держави на новий рівень. Тим паче, що в умовах глобалізації розвиток держави має відбуватися постійно, для того щоб вона мала змогу конкурувати з іншими країнами світу.

Тема політичних конфліктів підіймається вже не одне десятиліття. Цю проблематику розглядали у своїх працях як закордонні, так і вітчизняні науковці, такі як: Ф. Рудич, Г. Соотл, Л. Шипілова, Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волвенко, Н. Пилат, В. Литвин та інші.

Реальне життя набагато складніше будь-яких схем і передбачає таку взаємодію індивідів, груп, організацій, інститутів, в процесі якого мають місце співпраця, суперництво, розбіжність інтересів, цінностей, ненависть, боротьба, конфлікт. Роль конфліктів в тому, що вони найбільш гостро сигналізують владі та суспільству про виникаючі розбіжності, протиріччя і стимулюють практичні дії щодо своєчасного подолання наявних проблем [0, с. 13–14].

Політичний конфлікт – гостре зіткнення протилежних сторін, обумовлене суттєвою різницею інтересів, поглядів, цілей в процесі придбання, перерозподілу і використання політичної влади, оволодіння провідними (ключовими) позиціями у

владних структурах та інститутах, завоювання права на вплив або доступ до прийняття рішень про розподіл влади і власності в суспільстві [2, с. 328].

Найбільш загальною причиною виникнення конфліктів є нерівне становище, займане людьми в суспільстві, розлад між очікуваннями, практичними намірами і вчинками людей, несумісність претензій сторін при обмеженості можливостей їх задоволення. На думку Р. Дарендорфа, автора конфліктної моделі суспільства, головне питання в конфліктах – хто і яким чином розпоряджається ресурсами, у чийх руках влада, що дозволяє одній групі людей розпоряджатися діяльністю інших.

Глибинна причина конфліктів в суспільстві – сутички різних переконань, потреб, інтересів, цінностей конкретних суб'єктів політики, що становлять соціальну структуру. В основі протиборства конфліктуючих сторін – об'єктивні протиріччя (економічні, соціальні, політичні, етно-конфесійні, ідеологічні, культурні та ін.) [3, с. 35–36].

Найгостріші конфлікти спостерігаються між індивідами і соціальними групами в сфері політики. Політика має виступати на боці попередження та вирішення конфліктів: «Мистецтво жити разом». Але досить часто політика провокує конфлікти. Це пов'язано з боротьбою за володіння владою. Методика і практика управління конфліктами визначаються не тільки загальними правилами, але і соціально-економічним, політичним станом суспільства, історичними, національними, релігійними та культурними особливостями.

У закритих (ригідних) суспільствах конфлікти спричиняють поділ суспільства на два ворожих табори чи класи, а це призводить до революційного насильства. У відкритих суспільствах конфліктам дається вихід. Саме виникнення конфліктної ситуації значною мірою залежить від способів зіставлення протилежних інтересів, подолання суперечностей, що виникають при цьому. Таких способів може бути два. Перший з них ґрунтується на конфронтації, за якої несумісність інтересів соціальних груп є настільки значною, що розв'язання суперечностей можливе лише у спосіб силового нав'язування волі однієї групи іншій. Другий спосіб передбачає послаблення існуючих суперечностей між групами завдяки досягненню взаємного компромісу та згоди [0, с. 72].

У демократичних суспільствах інтереси різних соціальних груп інституційно репрезентують різні політичні партії, і конкретний конфлікт розв'язується у переговорний спосіб, завдяки реформуванню суспільства, зміни панівної еліти на виборах під час парламентської боротьби та іншими цивілізованими методами. У результаті відбувається не руйнація, а розвиток суспільства.

Основні джерела виникнення конфліктів в Україні можна поділити на три групи:

– суперечності, що породжені соціально-економічним становищем народу. Конфлікт проявляється в дихотомії багатства та бідності, процвітання небагатьох і злиденності більшості;

– політичне протистояння окремих суб'єктів, що виборюють владу та управлінські повноваження. Цинічні та брутальні конфлікти за владу ведуть до відчуження та несприйняття її більшістю громадян, що суттєво послаблює легітимність державних інститутів;

– зовнішні виклики. Україна розташована у важливому геополітичному просторі, контролювати який прагнуть впливові держави. Російська збройна агресія проти України яскраво це демонструє [0, с. 9–10].

У сучасній українській політиці сформувалися такі вразливі до конфліктогенних чинників політичні інститути:

– політична опозиція – через невизначений нормативно-правовий статус і незавершений процес інституціоналізації;

– політична еліта – у зв'язку з проблемами здійснення політичної конкуренції;

– силові і правоохоронні інституції – через конфліктність, пов'язану з дублюванням повноважень і функцій;

– органи місцевого самоврядування і державного управління – у зв'язку з незавершеністю процесу децентралізації влади;

– інститут виборів, що й досі перебуває у стані пошуку оптимальної моделі виборчої системи [3, с. 93–95].

На шляху до демократичного суспільства на теренах нашої держави, влада розпочала активну роботу в напрямку децентралізації влади. Однак це стало причиною розвитку інших конфліктних явищ, які відносяться головним чином до

органів місцевого самоврядування та державного управління. Конфліктогенність була спричинена саме економічним чинником, бо покладання нових обов'язків, задач та відповідальності на місцеве самоврядування центральною владою не було врегульовано питання фінансування набутих повноважень. Цей фактор став причиною ряду непорозумінь, а більш за те – причиною конфліктів. Ще однією причиною конфліктності стала відсутність і недостатність кваліфікованих кадрів у місцевих органах влади, натомість мав місце надлишок тих, хто без відповідного досвіду та державницького бачення прагнув обійняти стратегічні посади на місцевому рівні.

Крім того, інститут виборів в Україні теж досі є не аби яким конфліктогеном. Однак тут скоріше йдеться про процедурну конфліктність, яка зумовлена відсутністю чіткої стратегії модернізації виборчої системи. Морально-етичні аспекти конфліктності електорального процесу пов'язані з «виборчою корупцією». Зокрема вибори допускають наявність певних каналів для формування політичної влади не за критерієм відповідності делегованим функціям, а за матеріальним принципом. Як наслідок, формується некомпетентний державний апарат, а суспільство переходить у статус опозиції до виборної політичної еліти [0, с.98].

Політична наука значну увагу приділяє пошуку форм, методів, засобів контролю за протіканням конфлікту, вироблення ефективних технологій управління ім. При різноманітті суб'єктів конфлікту, їх цілей і позицій управління конфліктом передбачає вирішення низки спільних завдань: а) попередити виникнення конфлікту, або перешкодити його розростанню і поширенню; б) вивести приховані, неявні, латентні конфлікти у відкриту форму з метою зменшення небезпеки раптового розвитку неконтрольованих процесів; в) локалізувати соціально-психологічне збудження, яке викликається політичним конфліктом, не допустити його поширення на інші сфери суспільства; г) врахувати численні внутрішні та зовнішні чинники: ступінь відкритості політичної системи, рівень згуртованості конфліктуючих груп, їх силу, характер залученості населення в конфлікт, емоційні аспекти поведінки лідерів і їх прихильників, а також культурно-історичні, соціально-економічні, етно-національні та інші особливості суспільства [2, с. 329].

Враховуючи вже зазначені фактори, влада має зосередити увагу на врегулюванні та вирішенні політичних конфліктів. Врегулювання передбачає зняття гостроти протиборства сторін з метою уникнення негативних наслідків конфлікту. Однак, причина конфлікту не усувається, тим самим зберігається ймовірність нового загострення вже врегульованих відносин. Виходячи з цього, потрібно саме вирішувати конфлікти, що передбачає вичерпання предмета спору, зміну ситуації і обставин, яке б призводило до відносин партнерства і виключало б небезпеку рецидиву протистояння.

Література:

1. Гордієнко М. Політичний конфлікт як спосіб існування соціуму. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*: збірник наукових статей. Київ, 2008. Вип. 41. С. 7–15.
2. Жеребятнікова І.В. Управління політичними конфліктами у транзитних суспільствах. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Я. Мудрого»*. Серія: Політологія. Харків, 2017. №2 (33). С. 327–331.
3. Щедрова Г.П. *Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія* / Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волвенко; за ред. Г.П. Щедрової. Дніпро, 2018. – 148 с.
4. Пономарьов О.С. Онтологія конфлікту. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2013. Вип. 32–33 (36–37). С. 95–104.